

Započtení vazby z jiného trestního řízení do trestu

Zdeněk Koudelka

Dle § 92 odst. 1 trestního zákoníku pokud se „vedlo proti pachateli trestní řízení ve vazbě a dojde v tomto řízení k jeho odsouzení, započítá se mu doba strávená ve vazbě do uloženého trestu, popřípadě do trestu úhrnného nebo souhrnného, pokud je vzhledem k druhu uloženého trestu započítání možné.“ Podle § 334 odst. 1 trestního řádu „o započítání vazby a trestu rozhodne předseda senátu usnesením, a to zpravidla zároveň s nařízením výkonu trestu.“. Upustí-li soud od uložení souhrnného trestu, započítá dobu, kterou odsouzený v tomto trestním řízení byl ve vazbě, do dříve uloženého trestu.¹ „Byl-li pachateli uložen souhrnný trest (§ 43 odst. 2), započítá se do tohoto trestu doba, po kterou byl pachatel ve vazbě v řízení, ve kterém byl souhrnný trest uložen, a rovněž doba, kterou pachatel strávil ve vazbě v řízení, které skončilo odsuzujícím rozsudkem, k němuž je souhrn ukládán. Upuštění od uložení souhrnného trestu podle § 44 znamená, že na dřívější trest je třeba pohlížet jako na trest uložený též za trestný čin, o němž soud rozhodoval později a vyslovil výrok o upuštění od uložení souhrnného trestu, a vzhledem k tomu nic nebrání rozhodnutí, aby soud započítal pachateli do trestu, který mu byl uložen dřívějším rozhodnutím, i vazbu strávenou v jiném řízení, jestliže v něm byl podle § 44 učiněn výrok o upuštění od uložení souhrnného trestu s poukazem na trest uložený dřívějším rozhodnutím, je-li započítávání možné...“².

Při ukládání prvního trestu by měla být započítána vazba, jež byla vykonána v rámci trestního řízení, ve kterém bylo rozhodnuto jako v prvním, i dosavadní vykonaná vazba z trestního řízení, ve kterém zatím rozhodnuto nebylo. Postup započtení všech vykonaných vazeb již při ukládání prvního trestu je žádoucí a k jeho aplikaci tenduje rovněž judikatura věnující se problematice kompenzace za nezákonnou vazbu a nepřiměřenou délku řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Může totiž nastat paradoxní případ, že někdo bude 2 roky ve vazbě v trestním řízení, kde bude zproštěn obžaloby, a v jiném souběžném trestním řízení mu bude uložen trest odnětí svobody na 6 měsíců. Podle doslovné zákonné úpravy není započtení možné, protože není ukládán souhrnný trest. Zatímco, pokud by byl uznán vinným a byl uložen za skutky řešené v obou trestních stíháních souhrnný trest 2 roky, tak by se vazba započítala a již by výkon trestu nenásledoval. Obžalovaný je tak v horším postavení, pokud bude v jednom trestním řízení zproštěn obžaloby, než když bude v obou uznán vinným.

Městský soud v Praze se v rozsudku z 4. 10. 2018, 25Co 256/2018, vyjádřil k otázce kompenzace za nezákonnou vazbu: „...zmírnění ukládaného trestu má přednost před finanční kompenzací, kterou lze v řízení o náhradě škody uložit.“ Uvedený názor zastává i Obvodní soud pro Prahu 2, jenž v rozsudku z 28. 3. 2018, 20C 18/2017–441, uvedl: „...zmírnění ukládaného trestu má přednost před finanční kompenzací, kterou lze v řízení o náhradě škody uložit (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu, 30 Cdo 2310/2012).“.

Závěry Městského soudu v Praze a Obvodního soudu Praha 2 vychází z rozsudku Nejvyššího soudu z 17. 1. 2013, 30Cdo 2310/2012, dle kterého má kompenzace v rámci trestu přednost před finanční kompenzací. Ve věci se jednalo o otázku náhrady újmy za nepřiměřenou délku trestního řízení formou zmírnění druhu a výměry trestu, přičemž Nejvyšší soud konkrétně

¹ Rozsudek Nejvyššího soudu z 9. 10. 1997, 2Tzn 84/97 (R 36/1997).

² DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kolektiv. *Trestní zákoník: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, ISBN: 978-80-7478-790-4, § 92.

uvedl: „*Za situace dosud neskončeného trestního řízení má jednoznačně přednost kompenzační prostředek nápravy, který lze poskytnout přímo v trestním řízení zohledněním nepřiměřené délky trestního řízení při stanovení druhu a výměry trestu a který je tak zásadní a potud komplexní kompenzační formou, před kompenzačním prostředkem, kterým lze nahradit způsobenou újmu v režimu zákona č. 82/1998 Sb., ve kterém maximální možnou satisfakci představuje peněžní forma odškodnění.*“³

Pokud má zmírnění ukládaného trestu podle § 92 odst. 1 trestního zákoníku přednost před případnou finanční kompenzací podle zákona o odpovědnosti, k započtení všech do té chvíle vykonaných období vazby by mělo dojít již při prvním ukládaném trestu, nikoliv až při ukládání souhrnného trestu. Neboť v případě, že trestní řízení, ve kterém prozatím nebylo rozhodnuto o vině a trestu, skončí zproštěním, nebude možno vazbu započítat. V takovém případě, by musel stát přistoupit k finanční kompenzaci dané vazby, kterýžto stav by krácel přímo proti judikované zásadě, dle níž je preferováno zmírnění ukládaného trestu.

Ústavní soud k započtení vazby uvedl: *"Vykonanou vazbu již z podstaty rozdílného režimu mezi vazbou a výkonem trestu nelze nikdy plně kompenzovat. Její započtení do uloženého trestu odnětí svobody se této plné kompenzací alespoň blíží, a to je také nejobvyklejší způsob, jakým je s vazbou následně naloženo. Naproti tomu v situacích, kdy se vazba následně ukáže jako nespravedlivá, přichází v úvahu ji odškodnit finančně. Takové odškodnění zákonodárce výslovně předvídá v § 9 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. Pekuniární odškodnění, bez ohledu na jeho výši, však nikdy nemůže být plnohodnotné, neboť jde o dvě různé hodnoty (minima poena corporalis est maior qualibet pecuniaria). Ideálem je tedy kompenzace vazby formou započtení do trestu odnětí svobody. Tento ideál přitom musí mít státní orgány na paměti při každém rozhodování o vazbě a taktéž při rozhodování o započtení vykonané vazby do trestu odnětí svobody. Odškodnění v penězích je pak vyhrazeno pouze pro zbytkovou kategorii situací, kdy zmíněného ideálu dosáhnout nelze, neboť zde není žádný nepodmíněný trest odnětí svobody, do něž by bylo možné vazbu započíst."*⁴

1. Judikatura Spolkového ústavního soudu Německa

Postup, spočívající v započtení do dané chvíle vykonaných vazeb již při ukládání prvního z očekávaných trestů a tedy nikoliv až při rozhodování o uložení souhrnného trestu, opakovaně označil za ústavně konformní Spolkový ústavní soud Německa.⁵ Německý trestní zákoník upravuje možnost započtení vazby restriktivně, když mluví o tom, že k započtení vazby může dojít, jen pokud se jedná o vazbu vykonanou v rámci trestního řízení, ve kterém je trest ukládán. Německý Spolkový ústavní soud však svou judikaturou možnosti započtení rozšířil tím, že odmítl formalistický výklad příslušných ustanovení, a to z důvodu, aby lépe ochránil práva odsouzených.

V rozhodnutí 2BvR 1447/99 dospěl německý Spolkový ústavní soud k závěru, že při ukládání trestu musí být zohledněna i vazba, kterou pachatel vykonal v jiném trestním řízení, a to za předpokladu, že existuje funkční souvislost nebo nějaký faktický vztah mezi skutkem, který byl řešen v trestním řízení, ve kterém byl pachatel ve vazbě, a skutkem řešeným v jiném trestním řízení, za který byl pachatel nakonec odsouzen a za který mu byl uložen trest. Německý Spolkový ústavní soud zde sice ještě nevyslovil názor, že v každém případě by

³ Obdobná rozhodnutí Nejvyššího soudu: rozsudky z 19. 5. 2015, Cdo 1273/2014, z 25. 9. 2018, 30Cdo 898/2018, z 25. 2. 2014, 30 Cdo 3300/2013.

⁴ Bod 38 odůvodnění nálezu Ústavního soudu z 3. 3. 2020, III.ÚS 4284/18.

⁵ HOLZIGER, D. *HRRS-Praxishinweis: Die Anrechnung verfahrensfremder Untersuchungshaft auf zeitige Freiheitsstrafe*. [Online] Dostupné z: <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/archiv/09-07/index.php?sz=9> (cit. 26. 8. 2019).

mělo dojít k započtení všech do dané chvíle vykonaných vazeb již při ukládání prvního trestu, nicméně uznává možnost takového postupu, pokud je dána funkční souvislost nebo nějaký faktický vztah mezi skutkem, který byl řešen v trestním řízení, ve kterém byl pachatel ve vazbě, a skutkem řešeným v jiném trestním řízení, za který byl pachatel nakonec odsouzen a za který mu byl uložen trest.

V dalším rozhodnutí 2BvQ 15/01 řešil německý Spolkový ústavní soud situaci, zda má dojít k započtení vazby vykonané v rámci trestního řízení, ve kterém ještě nebylo rozhodnuto o vině obviněného, do trestu, který již byl odsouzenému uložen v jiném trestním řízení. V daném případě byl pachatel prvním rozsudkem odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 měsíců, přičemž v rámci jiného trestního řízení byl tento stejný jedinec držen ve vazbě po dobu delší než 3 měsíce. V době, kdy v rámci tohoto druhého trestního řízení ještě stále nebylo rozhodnuto o vině a trestu, měl daný pachatel nastoupit výkon prvního uloženého trestu, jenž byl kratší než délka jím vykonané vazby v rámci doposud běžícího trestního řízení. Spolkový ústavní soud dospěl k závěru, že bez ohledu na skutečnost, že k výkonu vazby došlo v rámci jiného trestního řízení, má dojít k započtení této vazby do dříve uloženého trestu, jinak by došlo k porušení základního práva na osobní svobodu.

2. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

V rozsudku ve věci *Neumeister proti Rakousku* (ze dne 27. 6. 1968, stížnost č. 1936/63, část A, odst. 6) ESLP konstatoval, že je-li stěžovatel podroben výkonu vazby v několika formálně separátních obdobích, je nutno zohlednit celkovou dobu vykonané vazby, včetně dřívějších období. Coby konkrétní důvod pro tento závěr bylo konstatováno, že všechna období, která stěžovatel strávil ve vazbě, by byla v případě jeho odsouzení započtena do uloženého trestu.

Obdobný právní názor aplikoval ESLP v rámci rozhodnutí ve věci *Kemmache proti Francii* (č. 1 and č. 2) (ze dne 27. 11. 1991, odst. 44), kdy stěžovatel byl postupně podroben vazbě ve čtyřech formálně samostatných obdobích. ESLP hodnotil všechna tato čtyři období pro účely posouzení přiměřenosti délky vazby jako jeden celek.

Obdobný postoj ESLP zaujal v rozsudku ve věci *Mitev proti Bulharsku* (ze dne 22. 3. 2005, stížnost č. 40063/98, odst. 102), v němž bylo konstatováno, že, je-li osoba podrobena vazbě ve vícero formálně separátních obdobích, je nutno pro účely posouzení její přiměřenosti tato období vnímat jako jeden celek, a také v rozsudku ve věci *Kolev proti Bulharsku* (ze dne 28. 7. 2005, stížnost č. 50326/99, odst. 52 až 54), v němž coby jeden celek z pohledu otázky přiměřenosti délky vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁶ hodnotil čtyři formálně samostatná období vazby.

Na výše uvedené právní názory navázal rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Idalov proti Rusku* (ze dne 22. 5. 2012, stížnost č. 5826/03), kterým byl sjednocen dosavadní přístup ve věci „jednotnosti“ formálně separátních období vazby pro účely posouzení přiměřenosti délky zbavení osobní svobody. V tomto rozsudku ESLP sice konstatoval, že v případě jednotlivých období, po která byl stěžovatel držen ve vazbě, běží lhůta pro podání stížnosti dle § 35 odst. 1 Úmluvy zvlášť. Na druhou stranu zdůraznil, že stěžovatel byl již ve vazbě držen v minulosti, proto je nutno při posouzení přiměřenosti délky zbavení osobní svobody v rámci vazebních období, v jejichž případě bylo stížnost možno podat, tuto skutečnost zohlednit. Relevantním pojítkem mezi jednotlivými drženými stěžovatele ve vazbě je podle ESLP skutečnost, že k nim docházelo v rámci stejného souboru trestních řízení. Dále ESLP uvedl, že pokud bude jedinec za podmínky, že se tak stane ve spojitosti s trestními řízeními, která spolu souvisejí,

⁶ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod č. 209/1992 Sb.

opakovaně vzat do vazby, přestože by tato jednotlivá období mohla být považována za relativně krátká, může ESLP na základě této skutečnosti délku posledního období zbavení osobní svobody, ačkoliv by samo o sobě nepřiměřeně dlouhé být nemuselo, v celkovém kontextu nepřiměřeným shledal.

Z judikatury vyplývá, že ESLP sice dílčí období, v nichž je postupně jedinec zbaven osobní svobody, vnímá jako samostatná, pro účely posouzení přiměřenosti délky vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy hodnotí jejich délku jako jeden celek či při hodnocení přiměřenosti délky posledního z nich k celkové době strávení ve vazbě přihlíží, přičemž tak činí vždy, pokud opakovanému vzetí jedince do vazby dochází v souvislosti:

- a) s jediným trestním řízením,
- b) s více trestními řízeními, které spolu navzájem souvisejí,
- c) s trestními řízeními, v nichž bude ukládán "společný" (souhrnný) trest.

3. Návrh úpravy trestního zákoníku

De lege ferenda je vhodné upravit trestní zákoník tak, aby nařizoval výslovně započtení všech v úvahu přicházejících vazeb ji při prvním odsouzení:

1. V § 92 odstavci 1 se vypouští slova "v tomto řízení".

2. V § 92 odstavci 1 se doplňuje na konci nová věta, která zní: "*Započte se i nezapočtená vazba vykonaná v jiném trestním řízení, pokud by v případě odsouzení byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest. Započte se i doba výkonu trestu odnětí svobody, který byl uložen v jiném trestním řízení a který byl zrušen v rámci mimořádných opravných prostředků nebo rozhodnutím Ústavního soudu, pokud v tomto řízení nedošlo k novému uložení trestu odnětí svobody, případně se započte příslušná část vykonaného trestu, byl-li uložen trest nižší než byl vykonán.*".

Cílem je umožnit započtení vazby na trest nejen z trestního řízení, v kterém byl trest uložen, ale i z trestního řízení jiného, pokud v něm byla vykonána vazba, která nebyla započtena. Obdobný postup se navrhuje při započtení výkonu trestu odnětí svobody, pokud byl následně v rámci dovolání, stížnosti pro porušení zákona či v rámci ústavní stížnosti zrušen Ústavním soudem. Stát má započítat dobu výkonu trestu, který se ukázal jako nezákonný a proto byl zrušen, pakliže v jiném trestním řízení tutéž osobu postihne za jiný skutek.

Abstrakt:

Text se zabývá otázkou započtení vazby do trestu, pokud vazba byla vykonána v jiném trestním řízení, než v kterém je ukládán výsledný trest odnětí svobody. Toto započtení považuje za ústavně správné řešení a kriticky hodnotí současnou nedostatečnou zákonnou úpravu takového započtení.